

РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ОЦІНКА МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ

А.І. Гукова,

V курс, група УПЕП-11м,

спеціальність «Управління персоналом та економіка праці»,

О.М. Следь,

науковий керівник

В статті висвітлюються проблеми безробіття серед молоді та проводиться короткий аналіз стану даної проблеми по Донецькій області. Розглядається політика зайнятості, яка проводиться Донецькою обласною службою зайнятості. Надаються рекомендації відносно працевлаштування молоді.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, працевлаштування, молодь.

The paper highlights the problem of unemployment among young people and conducted a brief analysis of the problem in the Donetsk region. Is considered employment policy, which is held Donetsk regional employment. Offer recommendations on youth employment.

Keywords: employment, unemployment, employment, youth.

Актуальність проблеми. Молодь – це основа майбутнього трудового потенціалу країни. Однак молодіжний сегмент ринку праці є найуразливішою категорією населення. Молоді фахівці мають більш високий рівень професійної та територіальної мобільності у пошуках роботи, але цій категорії заздалегідь не вистачає трудового досвіду, що у свою чергу робить їх не конкурентоспроможними. Результатом подібної ситуації на ринку праці – загострення проблеми працевлаштування молоді.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В Україні дослідження проблем ринку праці, зайнятості здійснюють С.І. Бандур, Ю.М. Краснова, Е.М. Лібанова, О.Ф. Новікова та ін.

Питання формування ринку праці молоді, особливо фахівців з вищою освітою, висвітлювали такі українські вчені, як: О.А. Грішнова, М.І. Долішній, С.М. Злупко, О.С. Лаврук, О.О. Яременко та ін.

Соціально-економічні аспекти праці та зайнятості, зовнішніх трудових міграцій у межах національного, регіональних та локальних ринків праці досліджується Д.П. Богинею, В.В. Онікієнком, Е.М. Лібановою, С.І. Бандуром, І.В. Перегудовою, О.А. Малиновською, І.М. Прибитковою та багатьма іншими вітчизняними науковцями.

Мета статті. Виявлення основних тенденцій зайнятості та безробіття молоді Донецької області; аналіз механізму державного регулювання зайнятості молоді та оцінка результатів реалізації заходів стосовно сприяння зайнятості молоді у регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки коли право на працю реалізується не через соціальні гарантії, а через особисту ініціативу проблема зайнятості молоді набуває значного масштабу. Половина безробітних у світі – молодь у віці від 15 до 24 років. Хоча вона становить лише 4-ту частину від загальної кількості населення працездатного віку, ймовірність безробіття для молодих людей втричі вище ніж для дорослих [4].

Молодіжний сегмент ринку праці – це окрема категорія ринку праці з притаманними їй специфічними рисами, сутність яких полягає у незавершеності процесу включення у продуктивну трудову діяльність у порівнянні з іншими віковими групами населення. Головна ознака молодіжного сегменту ринку праці – структурна неоднорідність, яка характеризується:

- виокремленням серед складових національного ринку праці;
- диференціацією за ознаками (форма залучення молоді до процесу суспільного виробництва, етапи соціально-економічного становлення, освітній та професійний статус).

За даними Держкомстату України рівень економічної активності молоді у віці 15-24 роки практично не змінився, та становив: у 2007 р. – 41,8%, а у 2011

р. – 41,7%; серед осіб віком від 25-29 років цей показник дещо зменшився з 82,2% до 79,7% відповідно.

Структурні зрушення, що відбуваються на сучасному етапі розвитку країни та пов'язані з трансформацією економіки в ринкову, призводять до негативних змін на ринку праці: поява значних обсягів безробіття, соціальна незахищеність окремих категорій населення, зокрема молоді. Недоліки в сучасному механізмі державного впливу на процеси працевлаштування молоді, призводять до високого рівня безробіття серед молодого населення [1]. Рівень зайнятості серед молоді у віці 15-24 роки по країні загалом зменшився з 36,6% у 2007 р. до 33,9% у 2011 р., а серед осіб віком 25-29 років цей показник теж знизився з 76,5% до 72,4%.

Проблеми працевлаштування молоді пов'язані з певними особливостями:

1. Більшості молоді притаманний високий освітній рівень, але брак трудового досвіду, або взагалі його відсутність.
2. Низький рівень адаптованості та вразливість відносно факторів навколишнього економічного й соціального середовища.
3. Високі вимоги відносно працевлаштування: престиж праці, розмір заробітної платні, зміст та характер праці.

Рівень безробіття (за методологією МОП) молоді віком 15-24 роки збільшився та становив 18,6% економічно активного населення у 2011 р. проти 12,5% у 2007 р., що майже вдвічі перевищує цей показник серед населення віком 25-29 років, який у 2011 р. становив 9,2% проти 6,9% у 2007 р.

Низький рівень економічної активності та високий рівень безробіття серед осіб віком 15-24 роки пояснюється тим, що молоді люди даної вікової групи ще продовжують навчатися або не мають стійких конкурентних переваг на ринку праці.

До основних шляхів працевлаштування молоді слід віднести: звернення за допомогою до найближчого оточення (батьки, родичі, знайомі); установи та організації, які спеціалізуються на наданні послуг та допомоги відносно працевлаштування.

Виходячи з статистичних даних, третина молодих осіб достатньо володіє інформацією про недержавні кадрові агентства та молодіжні центри праці як організації, що сприяють працевлаштуванню. Але незначний період функціонування цих установ на ринку праці з працевлаштування викликає певний рівень недовіри до їх діяльності [2].

Обираючи шляхи працевлаштування, молоді спеціалісти звертаються по допомогу не лише до засобів масової інформації, але і до найближчого оточення (батьки, родичі, друзі, знайомі), а також до різноманітних установ та організацій, які надають послуги та допомогу в їх працевлаштуванні. Найчастіше молоді люди користуються послугами центрів зайнятості. Дана тенденція пояснюється тим, що ця установа функціонує на ринку праці тривалий час, та охоплює послугами значну частину населення, надає доступну інформацію та рекламується у засобах масової інформації [1].

До економічно активного населення статистика відносить населення обох статей віком від 15 до 70 років, як впродовж певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці, а також осіб, які впродовж звітного періоду займалися економічною діяльністю або шукали роботу й були готові приступити до неї, тобто класифікувалися як «зайняті» або «безробітні», визначені за методологією МОП [3].

Рівень економічної активності молоді наведено у табл.1. За даними Держкомстату України рівень економічної активності молоді у віці 15-24 роки становив 41,7%, 25-29 роки – 79,7%, 30-35 роки – 84,2%.

Таблиця 1 — Рівень економічної активності молоді за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2011 р.

Показники	Всього, тис. осіб	у тому числі за віковими групами, тис. осіб			Працездатного віку, тис. осіб
		15-24	25-29	30-35	
Все населення	64,3	41,7	79,7	84,2	72,7
жінки	58,5	36,6	69,0	78,4	68,9
чоловіки	70,7	46,5	90,1	90,2	76,3
міське населення	62,6	38,1	80,2	85,0	72,2
сільське населення	68,1	49,3	78,5	82,3	73,8

Рівень економічної активності серед молоді віком 30-35 років є вищим на 42,5%, ніж у віці 15-24 роки. Це тенденція пояснюється тим, що молодь у віці 15-24 роки ще знаходиться на етапі здобуття професійної освіти та тільки потрапляє на ринок праці, порівняно з молодими людьми 25-35 років, які вже встановилися на ринку праці, маючи відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень і досвід роботи.

За даними Держкомстату, чисельність зайнятого населення по Донецькій області віком 15-70 років у середньому за 2011 р. становила 1995,4 тис. осіб та, порівняно з минулим роком, зросла на 11,7 тис. осіб [6]. Рівень зайнятості населення збільшився з 58,3% до 59,5%. Чисельність безробітних у середньому за 2011 р., порівняно з 2010 р. у Донецькій області, знизилась на 5,2 тис. осіб і становила 177,7 тис. осіб. Рівень безробіття (за методологією МОП), знизився з 8,4% до 8,2%, відповідно.

Динаміка звернень до обласної служби зайнятості незайнятих громадян, в т.ч. молоді за період 2007-2011 рр. представлено на рис.1.

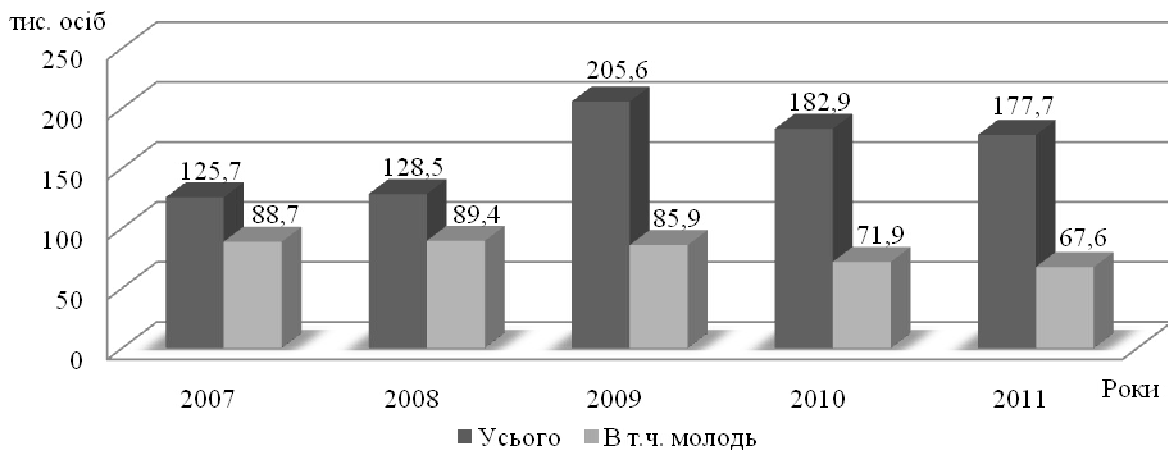

Рисунок 1 — Динаміка звернень до Донецької обласної служби зайнятості незайнятих громадян, в т.ч. молоді за 2007-2011 рр.

Відповідно вищенаведеної динаміки у 2011 р. (порівняно з 2009-2010 рр.) зменшилась кількість незайнятих громадян, що звернулися до центрів зайнятості за сприянням у працевлаштуванні. Така ж саме тенденція

спостерігається серед звернень молодих людей віком до 35 років і становила 38% (у 2007 р. – 70,6%).

У 2011 р. на обліку перебувало 67,6 тис. осіб у віці до 35 років, 44,2% з яких було працевлаштовано (табл. 2). З 2009 р. кількість молоді, яка перебувало на обліку у служби зайнятості зменшується: так чисельність молоді, яка перебувала на обліку у службі зайнятості у 2010 р. скоротилась на 12,4% у порівнянні з 2009 р., та скоротилася відповідно на 14 тис. осіб. Темп приросту за 2007-2008 рр. склав у середньому 3,7% за два роки. Така динаміка пояснюється тим, що у 2007-2008 рр. була економічна криза, та як наслідок погіршення ситуації на ринку праці Донецького регіону. З 2009 р. до 2010 р. почалося зменшення кількості молоді, яка перебувала на обліку у службі зайнятості. У 2011 р. темп зростання збільшився на 10,4% у порівнянні з попереднім роком.

Таблиця 2 — Облік і працевлаштування молоді віком до 35 років Донецьким обласним центром зайнятості

Роки	Усього перебувало на обліку у службі зайнятості		Працевлаштовано службою зайнятості, тис. осіб	Рівень працевлаштування, %
	тис. осіб	Темп зростання (зниження),%		
2007	88,7	106,7	44,2	49,8
2008	89,4	100,8	40,5	45,3
2009	85,9	96,1	46,7	54,4
2010	71,9	83,7	28,0	38,9
2011	67,6	94,1	29,9	44,2

У 2011 р. службою зайнятості було працевлаштовано 44,2% від загальної кількості тих, хто перебував на обліку у службі зайнятості, а у 2010 р. – 38,9%. Найбільший рівень працевлаштування за 2007-2011 рр. спостерігався у 2009 р. – він становив 54,4% від загальної кількості молоді, яка перебувала на обліку у ДСОЗ, а найнижчий рівень працевлаштування був у 2010 р. – 38,9%, але у

цьому році кількість перебуваючих на обліку у службі зайнятості скоротилася на 12,4% у порівнянні з 2009 р.

З метою визначення прогнозних значень на 2012-2013 рр. звернень, застосуємо статистичний метод екстраполяції (прогнозування за допомогою побудови лінії тренду) показника зареєстрованої молоді (табл. 3).

Таблиця 3 — Звернення молоді до Донецької обласної служби зайнятості за 2006-2011 рр.

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Звернення молоді	83,1	88,7	89,4	85,9	71,9	67,6
Період	1	2	3	4	5	6

На рис.2 наведена динаміка звернень молоді за допомогою у працевлаштуванні до служби зайнятості Донецької області.

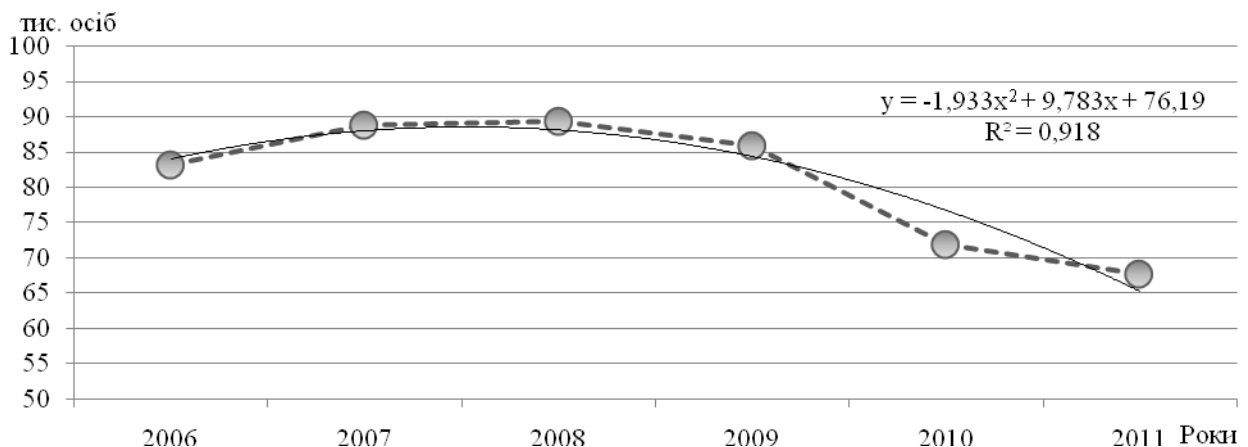

Рисунок 2 — Динаміка звернень молоді за допомогою у працевлаштуванні до служби зайнятості Донецької області за 2006-2011 рр.

На діаграмі наведено рівняння лінійного тренду щодо звернень молоді за допомогою у працевлаштуванні до служби зайнятості ($\beta_0=76,19$, $a_1= \beta_1= -1,933$, $a_2= \beta_2= 9,783$). Рівняння має зворотну залежність, тому що при коефіцієнті β_1 стоїть знак «-», що підтверджується на практиці: кількість звернень молоді рік від року зменшується.

Розрахуємо прогнозні показники звернень молоді на 2012 р. (у динамічному ряді є 7 періодом) та 2013 р. (відповідно є 8 періодом). Рівняння прийме вигляд:

$$Y_{2012} = -1,933 \cdot 49 + 9,783 \cdot 7 + 76,19 = 49,95 \text{ (тис. осіб)} \quad (1)$$

$$Y_{2013} = -1,933 \cdot 64 + 9,783 \cdot 8 + 76,19 = 30,74 \text{ (тис. осіб)} \quad (2)$$

Коефіцієнт апроксимації дорівнює 0,918, тобто він наближається до 1, що у свою чергу свідчить про точність моделі.

Можна зробити висновок, що зменшення кількості звернень молоді до служби зайнятості буде з кожним роком зменшуватися, що з одного боку буде свідчити про зниження рівня безробіття серед молоді у віці до 35 років, а з іншого боку це може бути обумовлено збільшенням сектору тіньового ринку праці.

У 2011 р. кількість зареєстрованої безробітної молоді складала 67,6 тис. осіб, а загальна кількість вакансій по Донецькому регіону – 13,0 тис. од. Таким чином, на одне вакантне місце претендувало 6 осіб. Дані представлені на рис. 3.

Рисунок 3 – Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці Донецького регіону за 2007-2011 рр.

За останні два роки кількість вакансій зменшується, рівень зареєстрованого безробіття серед молоді також зменшується, але низьким темпами. Зменшення кількості вакансій пояснюється зниженням результативності співпраці служби зайнятості з роботодавцями.

У 2011 р. за направленням служби зайнятості професійне навчання проходило 7,6 тис. молодих осіб віком до 35 років, 11,2% від загальної чисельності, які перебували на обліку у службі зайнятості.

Таблиця 4 — Динаміка кількості молоді до 35 років, які проходили профнавчання та приймали участь у громадських роботах

Роки	Усього перебувало на обліку, тис. осіб	Приймали участь у громадських роботах		Проходили профнавчання, тис. осіб	Рівень охоплення профнавчанням, %
		тис. осіб	%		
2007	88,7	11,9	13,4	9,4	10,6
2008	89,4	11,5	12,9	8,6	9,6
2009	85,9	9,7	11,3	6,1	7,1
2010	71,9	10,3	14,3	7,2	10,0
2011	67,6	12,2	18,0	7,6	11,2

Найвищий рівень охоплення професійним навчанням молоді віком до 35 років був у 2011 р. – 11,2%, а найнижчий рівень спостерігався у 2009 р. – 7,1%. Чисельність молодих людей, які проходили профнавчання, збільшилася у 2011 р. на 0,4 тис. осіб у порівнянні з 2010 р., а рівень охоплення безробітної молоді професійним навчанням зріс з 10% до 11,2%. У громадських роботах брало участь у 2011 р. 12,2 тис. осіб у віці до 35 років, що на 1,9 тис. осіб більше, ніж у 2010 р. Рівень участі молодих людей у громадських роботах підвищився з 14,3% до 18%. Залучення безробітної молоді до громадських робіт має велике значення не тільки для самої молоді, але і для суспільства. Безробітна молоді психологічна нестійка, вона схильна до впливу негативних соціальних явищ, наслідками, яких можуть стати: збільшення наркоманії, злочинності,

соціальних конфліктів. Ці обставини погіршують якість робочої сили. Тому важливо залучати безробітну молодь до громадських робіт, особливо у соціальній сфері діяльності.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття надає роботодавцям можливість, в межах коштів Фонду, передбачених кошторисом одержати дотацію на створення додаткових робочих місць за умови працевлаштування безробітних (табл. 5).

Таблиця 5 — Працевлаштування молоді віком до 35 років на дотаційні робочі місця за період 2007-2011 рр.

Роки	Усього перебувало на обліку, тис. осіб	Працевлаштовано на дотаційні робочі місця,		Звільнено з дотаційних робочих місць, тис. осіб	Рівень звільнення з дотаційних робочих місць, %
		тис. осіб	%		
2007	88,7	2,7	3	0,9	33,3
2008	89,4	3,8	4,2	1,2	31,6
2009	85,9	2,6	3	0,5	19,2
2010	71,9	2,8	3,9	0,7	25
2011	67,6	2,4	3,5	0,8	33,3

Упродовж 2011 р. працевлаштовано на дотаційні робочі місця – 2,4 тис. молодих осіб, які відносяться до соціально незахищених верств населення, що складає 3,5% від загальної кількості молоді у віці до 35 років, яка перебувала на обліку у Донецькій обласній службі зайнятості. Рівень звільнення з дотаційних робочих місць за 2007-2011 роки не перевищував 33,3%, що свідчить про низький рівень вивільнення працівників.

Обласна служба зайнятості активно займається профорієнтаційною роботою. Державною службою зайнятості успішно реалізується Програма професійної орієнтації молоді на 2008-2013 роки. У першу чергу акцент робиться на профорієнтаційну роботу серед учнівської молоді. У 2010 році профорієнтаційними послугами було охоплено 89,8 тис. осіб, які навчаються в навчальних закладах різних типів. Зокрема 81,4 тис. учнів загальноосвітніх шкіл отримали професійно інформаційні послуги [5].

Державною службою зайнятості активно впроваджуються інноваційні форми профорієнтаційної роботи: мобільні центри професійної орієнтації, профорієнтаційні щоденники для учнів 7-10 класів, «Профорієнтаційні термінали», які масово впроваджуються у навчальних закладах та активно використовуються для проведення профорієнтаційних зустрічей, уроків, диспутів та дискусій, брейн-рингів, конкурсів, професіографічних досліджень, профорієнтаційних ігор, профорієнтаційних класних годин з елементами тренінгу та інших сучасних заходів для учнів, а також семінарів для батьків та педагогів.

Висновки. Оцінюючи регіональну політику зайнятості молоді, можна відмітити, що в області здійснюється значна частина заходів, прикладаються значні зусилля для підвищення рівня працевлаштування молоді. В той же час проблема молодіжної зайнятості не вирішена остаточно. Тому можна запропонувати такі заходи для покращення ситуації працевлаштування молоді:

- внесення змін до законодавства про зайнятість, які спонукали б безробітну молодь до активнішого пошуку роботи;
- створення на базі ПТУ робочих місць для професійної адаптації молоді, яка навчалася в них, виробничих дільниць, підприємств з тимчасового найму для засвоєння випускниками навичок, потрібних працівникові на ринку праці;
- організація центрами зайнятості стажування випускників навчальних закладів з виплатою зарплати із Фонду сприяння зайнятості з метою їхнього пристосування до умов ринку праці;
- залучення більшої кількості підприємців до співпраці з ВУЗами, стосовно питання проходження виробничої практики студентами;
- поєднання громадських робіт з професійною підготовкою для подальшої роботи;
- запровадження механізмів пільгового стимулювання роботодавців для сприяння зайнятості молоді, серед яких: безвідсоткове надання довготермінового кредиту на розширення виробництва, яке уможливить створення нових робочих місць; 50% компенсація витрат на зарплату на період

до одного року за умови наймання молодих безробітних; зниження ставок податку на прибуток і на додану вартість на 50% за умови, що на підприємстві серед зайнятих не менше ніж половина – молоді працівники.

Список використаних джерел:

1. Черчик Л.М. Основні тенденції розвитку молодіжного сегменту ринку праці Волинської області та оцінка дієвості механізмів державного регулювання зайнятості молоді // Економічні науки. Серія: Регіональна економіка. – 2010. – Вип. 7, ч. 5. – С. 1-19.

2. Найда І.В. Організаційне забезпечення державної політики зайнятості молодих спеціалістів // Державне будівництво. – 2008. – № 2. – С. 1-8.

3. Скрипник Н.Є., Майковська А.В. Умови та перспективи розвитку ринку праці молоді в Україні // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2010. – Вип. 4 (3). – С. 27-34.

4. Синенко Н. Молодежная безработица в Украине и пути ее преодоления // Справочник кадровика. – 2007. – №3. – С. 86-89.

5. Матеріали офіційного сайту Державної служби зайнятості України [Електронний ресурс]. – <http://www.dcz.gov.ua>.

6. Матеріали офіційного сайту Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.